

**ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
ІМЕНІ КОРОЛЯ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО**

КОСТЮК ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

УДК 340.132.6

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ НОРМАТИВНОГО ТЛУМАЧЕННЯ

12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Івано-Франківськ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Івано-Франківському університеті права імені Короля Данила Галицького.

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор

Пархоменко Наталія Миколаївна,

Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України,
учений секретар

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Кельман Михайло Степанович,

Національний університет «Львівська політехніка»,
професор кафедри теорії та філософії права;

кандидат юридичних наук, доцент

Настасяк Ірина Юріївна,

Львівський національний університет імені Івана Франка,
доцент кафедри теорії та філософії права.

Захист відбудеться «28» квітня 2017 р. о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 20.149.01 в Івано-Франківському університеті права імені Короля Данила Галицького за адресою: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. Є. Коновальця, 35.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького за адресою: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. Є. Коновальця, 35.

Автореферат розісланий «24» березня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Р.В. Зварич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Суспільно-політичні зміни, які сьогодні переживає Україна, потребують якісного законодавства, адже незаперечним є той факт, що вихід нашої країни з кризи та подальша ефективність розпочатих перетворень, багато в чому залежать не лише від того, які будуть прийняті нормативно-правові акти, наскільки досконалими вони будуть, але й значною мірою від того, як їх сприйматиме суспільство, як вони будуть реалізовуватись на практиці. Єдність розуміння та реалізації норм права досягається завдяки їх нормативному тлумаченню уповноваженими суб'єктами в контексті міжнародних та європейських цінностей і стандартів.

Значення нормативного тлумачення істотно зростає в ході підвищення рівня ефективності механізму правового регулювання. Без всебічного і глибокого розуміння змісту правових норм неможливе правове регулювання суспільних відносин, забезпечення демократії, економічної та політичної свободи особистості, утвердження законності і правового порядку. Тому нормативне тлумачення повинно забезпечити чітке та однакове застосування нормативно-правових актів і сприяти встановленню принципу верховенства права та захисту прав і свобод людини і громадянина.

Останнім часом досить поширеними стали випадки обмежувального нормативного тлумачення, що зумовлено відсутністю досвіду, а нерідко й належного професіоналізму суб'єктів нормативного тлумачення, збільшується кількість нормативних роз'яснень органів виконавчої влади. Часто роз'яснюють зміст нормативно-правових актів органи, які не мають на це право відповідно до закону, що, в свою чергу, призводить не лише до дублювання повноважень, а й збільшення кількості роз'яснень, які неоднаково тлумачать зміст нормативно-правових актів. Зазначене, насамперед, пов'язано з відсутністю правового врегулювання порядку здійснення нормативного тлумачення в Україні та «затягуванням» прийняття Закону «Про нормативно-правові акти». Тому актуальність дослідження зумовлюється також потребами теоретичного обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики нормативного тлумачення, що дасть змогу поглибити наукові знання про нормативне тлумачення та сприятиме удосконаленню понятійного апарату теорії права і галузевих юридичних наук.

Наукова розробка проблематики нормативного тлумачення була розпочата ще дореволюційними вченими, такими як: Є.В. Васьковський, М.А. Гредескул, Ю.С. Гамбаров, М.М. Коркунов, Д.І. Мейер, Л.Й. Петражицький, Й.О. Покровський, І.Я. Фойницький, Г.Ф. Шершеневич. У радянський період дана проблема отримала більш поглиблений розвиток у працях С.С. Алексєєва, М.М. Вопленка, П.С. Елькінда, Т.Я. Насирової, П.О. Недбайла, А.С. Піголкіна, О.Ф. Черданцева та інших учених. На сучасному етапі важливий внесок у дослідження проблеми нормативного тлумачення зробили фахівці загальної теорії права та галузевих юридичних наук, зокрема: Д.Т. Бараташвілі, С.В. Бошно, Ю.Л. Власов, П.В. Волвенко, Д.А. Гаврилов, Ю.О. Гаврилова, В.Є. Годік, В.В. Гончаров, С.З. Гурак, С.Д. Гусарєв, А.К. Даулбаєв, Т.І. Дудаш, Т.С. Єльцова, М.В. Залоіло, А.В. Зубенко, О.І. Кадикало, О.В. Капліна, М.С. Кельман, Д.А. Керімов, Я.М. Колоколов, І.В. Корейба, О.І. Костенко, Т.С. Коханюк, Л.М. Кривецька, В.С. Малента, Б.В. Малишев, Л.Г. Матвєєва, Д.М. Михайлович, Є.Г. Мірошніков, Н.В. Мішина, М.П. Молибога, І.Ю. Настасяк, М.І. Новіков, В.А. Петрушев, С.В. Прийма, В.Г. Ротань, О.І. Рудьов, І.Л. Самсін,

І.Д. Сліденко, О.В. Смірнов, О.О. Тимофєєв, В.П. Тихий, Ю.М. Тодика, О.Я. Траганюк, А.С. Уласевич, С.Є. Федик, Н.І. Хабібуліна, Т.Я. Хабрієва, М.В. Цвік, Л.І. Чулінда, А.М. Шаронов, С.В. Шевчук, З.М. Юдін та інші. Теоретичне обґрунтування дисертаційного дослідження базується також на працях О.В. Зайчука, А.П. Зайця, О.М. Колодія, М.І. Козюбри, В.С. Нерсесянца, Н.М. Пархоменко, Н.М. Оніщенко, П.М. Рабіновича, В.В. Сердюка, В.М. Сирих, О.Ф. Скакун, Ю.С. Шемшученка та інших. Зарубіжні дослідники теж сформулювали низку оригінальних підходів до розуміння проблеми нормативного тлумачення, серед них: Т. Антіч, Е. Бетті, Ж.-Л. Бержель, Р. Дворкін, М. Зелінські, М. Тропер та інші. Не зважаючи на значний інтерес науковців до проблем юридичного тлумачення та важливий внесок у їх дослідження, питання нормативного тлумачення не отримало комплексного висвітлення у вітчизняній юридичній доктрині. До теперішнього часу мало дослідженими залишились проблеми сутності нормативного тлумачення, класифікації його видів, розмежування автентичного тлумачення та нормотворчості, легального та делегованого тлумачення, співвідношення нормативного та казуального тлумачення у діяльності органів судової влади. Відсутні загальнотеоретичні дослідження проблемних аспектів нормативного тлумачення органами законодавчої та виконавчої влади України на сучасному етапі. Потребує наукового вирішення проблема удосконалення нормативного тлумачення у контексті розробки та прийняття Закону України «Про нормативно-правові акти».

Зазначене свідчить про актуальність обраної теми дисертаційного дослідження та необхідність подальшого опрацювання загальнотеоретичних засад нормативного тлумачення у правовій науці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено в контексті науково-дослідної роботи Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького за напрямом «Трансформація правової системи України в умовах розвитку правових систем сучасності (теоретико-правовий та історико-правовий аспекти)» (державний реєстраційний номер 0116U002342) та «Закономірності розвитку і функціонування правової держави» (державний реєстраційний номер 0111U006673). Тема роботи відповідає Пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2011–2015 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 р. № 14, та перспективним напрямкам кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, Перелік яких затверджено рішенням Президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 р. № 86/11.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є комплексний аналіз теоретико-правових засад нормативного тлумачення та вироблення науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів державної влади стосовно здійснення нормативного тлумачення для подолання правової невизначеності.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких *задач*:

- узагальнити здобутки юридичної науки з цієї проблематики, визначити стан дослідження проблеми нормативного тлумачення та питання, які потребують подальших розробок;

- визначити методологічні засади дослідження нормативного тлумачення;

- сформулювати поняття, визначити характерні ознаки та принципи нормативного тлумачення;
- удосконалити класифікацію нормативного тлумачення у юридичній науці;
- розкрити сутність автентичного тлумачення та виявити його співвідношення з нормотворчістю;
- з'ясувати сутність та коло суб'єктів легального і правозастосовного тлумачення, довести неможливість ототожнення делегованого та легального тлумачення;
- охарактеризувати нормативне тлумачення як вид діяльності органів законодавчої, виконавчої та інших органів державної влади України;
- виявити особливості реалізації права на нормативне тлумачення судовими органами влади в Україні;
- встановити спільне та відмінне між актами офіційного нормативного тлумачення та нормативно-правовими актами;
- розглянути сучасні тенденції здійснення нормативного тлумачення органами державної влади України та сформулювати пропозиції, що можуть бути враховані у вітчизняній законотворчій та правозастосовній практиці.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з тлумаченням нормативно-правових актів.

Предметом дослідження є теоретико-правові засади нормативного тлумачення.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані філософські, загальнонаукові, спеціальні та власні правові методи наукового пізнання. Серед них: положення діалектики, на основі яких вдалося з'ясувати еволюційний розвиток нормативного тлумачення та його взаємодію з іншими елементами правової системи; аксіологічний підхід дозволив встановити правові цінності, які визначають зміст і межі нормативного тлумачення; герменевтичний підхід використано при дослідженні об'єктів нормативного тлумачення, у розумінні уповноважених суб'єктів; історичний метод, завдяки якому простежено розвиток ідей про нормативне тлумачення; аналітичний, узагальнюючий та конкретно-пошуковий методи використано для аналізу та систематизації наукових джерел з проблеми; метод системного аналізу дозволив встановити ознаки та властивості нормативного тлумачення; формально-юридичний метод використано при вивченні національного законодавства, міжнародних договорів та практики Європейського Суду з прав людини, до яких звертався автор при висвітленні основних питань даного дослідження; порівняльно-правовий метод застосовано при вивченні досвіду окремих зарубіжних країн щодо аналізу підходів до здійснення нормативного тлумачення; за допомогою класифікації було визначено критерії класифікації нормативного тлумачення; спеціально-юридичний метод дозволив з'ясувати зміст окремих понять, норм чинного законодавства та виявити недоліки у ньому; статистичний метод дозволив проаналізувати дані щодо здійснення нормативного тлумачення у судовій практиці; семантичний метод застосовано для з'ясування змісту окремих понять, а саме: «нормативне тлумачення», «автентичне тлумачення», «легальне тлумачення» та ін.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці з загальної теорії права та інших галузей права, філософії, логіки та ін. Емпіричну базу дослідження становлять акти вітчизняного та зарубіжного законодавства (Італії, Греції, Бельгії, Хорватії, Казахстану, Молдови та ін.), практика Європейського Суду з прав людини, рішення

Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення законодавства, акти нормативного тлумачення Верховного Суду України і інших судових органів в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертаційна робота є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням, яке присвячене вивченню теоретико-правових засад нормативного тлумачення. Зокрема:

вперше:

- запропоновано авторське визначення поняття «принципи нормативного тлумачення» як вихідні ідеї, засади, які скеровують діяльність суб'єкта нормативного тлумачення на утвердження прав і свобод людини та забезпечують ефективність і результативність інтерпретаційного процесу;

- обґрунтовано неможливість ототожнення «легального» та «делегованого» тлумачення, з огляду на їх природу і сутність, оскільки делегувати можна лише ті повноваження, які орган держави має відповідно до закону;

- запропоновано відносити нормативне тлумачення, що здійснюється органами виконавчої влади відповідно до закону та в межах діяльності відповідного державного органу, до відомчого легального тлумачення (зокрема, тлумачення Пенсійного фонду України, Національного агентства України з питань державної служби, Державної регуляторної служби України тощо);

- встановлено суб'єктів нормативного тлумачення за законодавством України, до яких, крім Конституційного Суду України, належать: Президент України, Кабінет Міністрів України, Антимонопольний комітет України, Міністерство юстиції України, Пенсійний фонд України, Центральна виборча комісія, Національне агентство України з питань державної служби, Державна регуляторна служба України, Державне агентство України з управління зоною відчуження, органи місцевого самоврядування;

удосконалено:

- визначення поняття «нормативне тлумачення» як діяльність уповноважених суб'єктів, спрямована на з'ясування та роз'яснення об'єктивного змісту правових норм і видання актів нормативного тлумачення, що мають обов'язковий характер для суб'єктів, які застосовують ці норми та поширюються на усі випадки їх застосування та реалізації;

- характеристику ознак і властивостей нормативного тлумачення, якими є: офіційність; обов'язковість; неперсоніфікованість; його об'єктом є тексти законів та підзаконних актів, результатом – прийняття акта нормативного тлумачення; метою є з'ясування та роз'яснення змісту правових норм;

- класифікацію нормативного тлумачення за характером правотлумачної компетенції: автентичне (здійснюється в межах власної компетенції), легальне (у порядку реалізації повноважень встановлених законодавством), делеговане (здійснюється в результаті делегування (передачі) правотлумачних повноважень на певний час з правом їх повернення), правозастосовне (здійснюється у процесі застосування норм права);

- сутність прецеденту нормативного тлумачення як складової акту офіційного нормативного тлумачення, що дає роз'яснення спірного питання уповноваженим суб'єктом судової влади та міститься у рішеннях ЄСПЛ та верховних судів, є формально обов'язковим при розгляді аналогічних справ у майбутньому;

дістали подальшого розвитку положення щодо:

- висновків правової антропології, які становлять цінність для правотлумачної діяльності, оскільки, здійснюючи нормативне тлумачення, суб'єкт складає уявлення про людину, визначає її як абсолютну та соціальну цінність, що сприяє гармонізації правотворчої та правозастосовної діяльності, а отже, гуманізації змісту нормативного тлумачення;

- пошуку спільних та відмінних рис нормотворчості і автентичного тлумачення та зроблено висновок про неможливість їх отождолення, оскільки автентичне тлумачення спрямоване на роз'яснення актів нормотворчості, має допоміжний характер і не може застосовуватись окремо від нормативно-правового акта, який тлумачиться;

- визначення меж нормативного тлумачення та обґрунтовано, що суб'єкти нормативного тлумачення повинні керуватись принципом самообмеження щоб не вдатись до звуження змісту та обсягу прав і свобод людини, а їх пріоритет є найважливішим критерієм, що визначає межі нормативного тлумачення;

- сутності роз'яснень Верховного Суду України та Вищих спеціалізованих судів, які не є актами легального тлумачення, з огляду на те, що не уповноважені на це законом, тому їх слід відносити до актів правозастосовного тлумачення;

- засобів, які можуть застосовуватись у процесі нормативного тлумачення, а саме: уточнення, деталізація, пояснення, доповнення та розвиток правової норми;

- результативності нормативного тлумачення та зроблено висновок, що для ефективного захисту прав і свобод людини та громадянина нормативне тлумачення, як юридична діяльність, потребує удосконалення підготовки суб'єктів нормативного тлумачення, правового забезпечення нормативного тлумачення шляхом прийняття Закону «Про нормативно-правові акти», урахування практики ЄСПЛ та ін.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що висновки і пропозиції, які містяться в дисертації, можуть бути використані: *у науково-дослідній сфері* – в процесі подальших розробок різних аспектів проблематики юридичного тлумачення; *у сфері нормотворчості* – при розробці та прийнятті Закону України «Про нормативно-правові акти», удосконаленні інших нормативно-правових актів; *у правозастосовній та інтерпретаційній діяльності* – при прийнятті рішень судовими органами влади, а також при роз'ясненні нормативно-правових актів; *у навчальному процесі* – при підготовці навчальних та навчально-методичних посібників, підручників, при викладанні курсів «Загальна теорія права», «Порівняльне правознавство», «Проблеми теорії права», «Конституційне право» тощо, спецкурсів з актуальних проблем юридичного тлумачення та ін.

Апробація результатів дисертації. Основні положення роботи обговорено на засіданнях кафедри теорії та історії держави і права Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, де було виконано дисертацію, а також оприлюднено на восьми міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, зокрема: «Naukowe prace, praktyka, organizowania, innowacje». (Zakopane, 2013 r.); круглому столі «Наукові і методологічні традиції в Національному авіаційному університеті» (Київ, 2013 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі» (Житомир, 2014 р.); науково-теоретичному семінарі «Правова доктрина та юридична практика: досвід і перспективи розвитку» (Київ, 2014 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та

світі» (Житомир, 2015 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Юридичні факти в системі правового регулювання» (Київ, 2015 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі» (Житомир, 2016р.); Международной научной конференции «Актуальные вопросы современной юридической науки: теория, практика, методика» (Могилев, 2016 г.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки, які містяться у дисертації, знайшли відображення у 13 наукових працях, зокрема: у п'яти наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, три з яких включено до міжнародних наукометричних баз даних, а також тезах восьми наукових та науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять десять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації складає 221 сторінку, з них – 189 сторінок основного тексту, список використаних джерел – 32 сторінки (усього 287 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими планами та програмами, мета й завдання, об'єкт і предмет, методологія дослідження, новизна та практичне значення одержаних результатів, їх апробація, наводяться відомості про публікації.

Розділ перший «Загальнотеоретичні засади нормативного тлумачення», що складається з трьох підрозділів, присвячений аналізу генези поглядів на проблематику нормативного тлумачення, методології дослідження та з'ясуванню сутності нормативного тлумачення.

У *підрозділі 1.1 «Історіографія проблематики нормативного тлумачення»* аналізується джерельна база та дається характеристика основних етапів дослідження. Проведено історіографічний аналіз праць з проблематики нормативного тлумачення, розкрито найбільш суттєві результати досліджень та їх прогалини.

Встановлено, що у юридичній науці дореволюційного періоду терміну «нормативне тлумачення» не існувало, його прототипом було поняття «легальне» або «законне» тлумачення, до якого більшість учених відносили автентичне та узуальне тлумачення. У радянський період проблема нормативного тлумачення розглядалася лише у зв'язку з іншими видами юридичного тлумачення та акцентувалося, що нормативне тлумачення повинно сприяти зміцненню соціалістичної законності.

Аналіз праць сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників, дозволив зробити висновок, що до теперішнього часу відсутні узагальнюючі комплексні праці, присвячені проблемі нормативного тлумачення. Основна увага науковців була зосереджена на тлумаченні Конституції та законів, проте недостатньо уваги приділялося загальнотеоретичним аспектам нормативного тлумачення. Окрему увагу приділено аналізу сучасного стану і тенденціям розвитку нормативного тлумачення в Україні.

У *підрозділі 1.2 «Методологія дослідження нормативного тлумачення»* обґрунтовано, що сучасна юридична наука використовує систему наукових методів та підходів, багатоманітність яких дозволяє розкрити сутність, природу та значення нормативного тлумачення. Серед них: герменевтичний, статичний, динамічний, феноменологічний, синергетичний, ціннісний, діалектичний, логічний, історичний,

порівняльно-правовий, функціональний, системний, соціологічний, статистичний, формально-юридичний, інструментальний. Застосування цих методів дозволяє якомога глибше проаналізувати проблему нормативного тлумачення в умовах правової дійсності, визначити перспективи подальшого розвитку та удосконалення правотлумачної діяльності.

Доведено, що висновки правової антропології становлять цінність для правотлумачної діяльності. Оскільки, здійснюючи нормативне тлумачення, суб'єкт складає уявлення про людину, визначає її як абсолютну та соціальну цінність, що, в свою чергу, сприяє гармонізації правотворчої та правозастосовної діяльності, а отже, гуманізації змісту нормативного тлумачення.

У підрозділі 1.3 «*Поняття, ознаки та принципи нормативного тлумачення*» проведено аналіз властивостей та ознак нормативного тлумачення, на підставі цього визначено поняття «нормативне тлумачення», з'ясовано його сутність та зміст. Серед ознак та властивостей нормативного тлумачення запропоновано виділяти: *офіційність* – визначається особливим суб'єктом – уповноваженим органом влади та характеризується опублікуванням актів нормативного тлумачення у офіційних друкованих засобах масової інформації, що є їх оприлюдненням; *обов'язковість* – слід розуміти як реалізацію інтерпретаційних повноважень уповноваженим суб'єктом державної влади; *неперсоніфікованість* – акти нормативного тлумачення містять роз'яснення норм, що поширюються на невизначене коло суб'єктів і можуть багаторазово використовуватись; *об'єктом нормативного тлумачення* є тексти законів та підзаконних нормативно-правових актів, а *предметом* – норми права, що у них містяться; *результатом нормативного тлумачення* є прийняття акта нормативного тлумачення, у якому роз'яснюються положення законодавства; *мета нормативного тлумачення* полягає у з'ясуванні та роз'ясненні змісту правових норм для їх реалізації.

З'ясування властивостей та ознак нормативного тлумачення надало можливість визначити його поняття, а саме: *нормативне тлумачення* – це діяльність уповноважених суб'єктів, спрямована на з'ясування та роз'яснення об'єктивного змісту правових норм і видання актів нормативного тлумачення, що мають обов'язковий характер для суб'єктів, які застосовують ці норми та поширюються на усі випадки їх застосування та реалізації.

Під *принципами нормативного тлумачення* пропонується розуміти вихідні ідеї, засади, які скеровують діяльність суб'єкта нормативного тлумачення на утвердження прав і свобод людини та забезпечують ефективність і результативність інтерпретаційного процесу.

Розділ другий «Види нормативного тлумачення», що складається з трьох підрозділів, присвячено аналізу теоретичних засад класифікації нормативного тлумачення та з'ясуванню сутнісної характеристики його видів.

У підрозділі 2.1 «*Теоретичні засади класифікації нормативного тлумачення у юридичній науці*» проведено аналіз існуючих у правовій доктрині підходів до класифікації нормативного тлумачення, що дало змогу поглибити наукові знання про їх види. Встановлено, що у науці спостерігається невизначеність щодо критеріїв розмежування нормативного тлумачення.

Зокрема, визнається дискусійним виділення суб'єкта у якості критерію класифікації нормативного тлумачення на автентичне, легальне, делеговане і

правозастосовне. Обґрунтовано, що таким критерієм є характер правотлумачної компетенції. Автентичне тлумачення здійснюється суб'єктами в межах власної компетенції, легальне – у порядку реалізації повноважень, встановлених у законодавстві, делеговане – в результаті делегування (передачі) правотлумачних повноважень на певний час з правом їх повернення, правозастосовне – у процесі застосування норм права. Відповідно за суб'єктами пропонується виділяти нормативне тлумачення органів законодавчої, виконавчої, судової влади. Шляхом класифікації здійснюється поділ нормативного тлумачення на види й за такими критеріями як: кількість суб'єктів; кількість норм, що тлумачаться; спосіб тлумачення; обсяг тлумачення.

У підрозділі 2.2 «Автентичне тлумачення і нормотворчість: критерії розмежування» наведено сутнісну характеристику автентичного тлумачення та його співвідношення з нормотворчістю.

Спільні риси автентичного тлумачення та нормотворчості розглянуто за такими критеріями, як: суб'єкти; порядок здійснення діяльності (прийняття відповідних актів); форма; загальнообов'язковість; сфера дії правових актів у просторі та за колом осіб.

Відмінні риси автентичного тлумачення і нормотворчості розглянуто за такими критеріями, як: телеологічний зміст діяльності; характер приписів, що містяться у актах автентичного тлумачення та нормативно-правових актах; їх дія в часі; ступінь самостійності.

Зроблено висновок, що нормотворчість і автентичне тлумачення – це два різні види діяльності. Автентичне тлумачення роз'яснює зміст нормативно-правових актів, має допоміжний характер і не може застосовуватись окремо від нормативно-правового акта, що тлумачиться.

Вивчення зарубіжного досвіду дало можливість встановити, що використання автентичного тлумачення не є характерним для всіх держав. У Німеччині і США автентичне тлумачення не застосовується. В Італії автентичне тлумачення здійснюється шляхом прийняття парламентом інтерпретаційного закону, який може містити лише пояснення сфери застосування положень закону, що тлумачиться без їх доповнення. У Бельгії, Греції, Хорватії автентичне тлумачення здійснюється парламентом шляхом прийняття закону. Наголошується, що у правовій доктрині зарубіжних країн можливість здійснення парламентом автентичного тлумачення є дискусійним питанням.

Встановлено, що Парламент України після створення Конституційного Суду України не здійснює автентичне тлумачення законів. Разом з тим, автентичне тлумачення в Україні можуть проводити такі суб'єкти, як: Президент України, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування.

У підрозділі 2.3 «Легальне та правозастосовне нормативне тлумачення» з'ясовано зміст легального та правозастосовного тлумачення, обґрунтовано недопущення ототожнення легального тлумачення з делегованим, а делегованого з правозастосовним у юридичній науці та практиці.

Розкрито сутність понять «делегування», «передача», «встановлення» інтерпретаційних повноважень. На підставі чого доведено, що право нормативного тлумачення органу державної влади передбачене законодавством, є власним, а не делегованим повноваженням цього органу. Це легальне тлумачення, яке має офіційний

характер і здійснюється спеціально уповноваженим органом влади. Правозастосовне нормативне тлумачення включає тлумачення норм права, що здійснюється вищими судовими органами влади у процесі аналізу та узагальнення судової практики.

З'ясування сутності правозастосовного нормативного тлумачення дозволило запропонувати визначення правотлумачного процесу та виділити його стадії, а саме: правороз'яснювальна ініціатива; узагальнення практики та перевірка необхідності роз'яснення конкретних норм права; розробка та обговорення тексту роз'яснення; прийняття та затвердження акту нормативного тлумачення; опублікування акту нормативного тлумачення. Наголошено, що в результаті цього процесу створюється прецедент тлумачення.

Сформульовано поняття прецедент нормативного тлумачення, під яким слід розуміти складову акту офіційного нормативного тлумачення, що дає роз'яснення спірного питання уповноваженим суб'єктом судової влади та є формально обов'язковим при розгляді аналогічних справ у майбутньому.

Встановлено, що прецеденти нормативного тлумачення містяться у рішеннях ЄСПЛ та верховних судів. Суб'єктом правозастосовного нормативного тлумачення у більшості країн світу є Верховний суд.

Розділ третій «Нормативне тлумачення як юридична діяльність», що складається з чотирьох підрозділів, присвячено аналізу практичної реалізації уповноваженими суб'єктами повноважень нормативного тлумачення та пошуку шляхів його удосконалення.

У підрозділі 3.1 *«Нормативне тлумачення як вид діяльності органів законодавчої, виконавчої та інших органів влади України»* проаналізовано реалізацію інтерпретаційних повноважень у діяльності Антимонопольного комітету України, Міністерства юстиції України, Пенсійного фонду України, Центральної виборчої комісії, Національного агентства України з питань державної служби, Державної регуляторної служби України, Державного агентства України з управління зоною відчуження, Державної фіскальної служби України, Національного банку України.

Встановлено, що з часів здобуття Україною незалежності Верховна Рада України здійснювала автентичне тлумачення вісім разів. Останній – у 1997 році. Аналіз зазначених постанов Верховної Ради України, дозволяє зробити висновок, що на даний час вони не регулюють правові відносини, у зв'язку з тим, що нормативно-правові акти, зміст яких вони тлумачили, втратили чинність або визнані неконституційними.

Аналіз діяльності Антимонопольного комітету України, дозволив зробити висновок, що цей орган влади частіше вносить зміни та доповнення до виданих ним розпоряджень, інструкцій, наказів, ніж звертається до нормативного тлумачення. Наголошується, що ті роз'яснення Мін'юсту, які є витягами із законів і дублюють їх зміст, не повинні мати статус офіційних роз'яснень. Встановлено, що Центральна виборча комісія видає роз'яснення у формі постанов, більшість з яких стосуються особливостей проведення місцевих виборів. Доведено, що роз'яснення Національного банку України не мають статусу офіційних, оскільки в Законі України «Про Національний банк України» відсутні положення щодо наділення Національного банку України правом здійснювати нормативне тлумачення. Убачається за доцільне наділення на законодавчому рівні Національного банку України правом офіційного автентичного

тлумачення власних правових актів. Доведено, що роз'яснення Державної фіскальної служби України не мають статусу офіційних, тому є офіційним тлумаченням.

У підрозділі 3.2 «Реалізація права на нормативне тлумачення судовими органами влади в Україні» досліджено особливості судового нормативного тлумачення в Україні. Інтерпретаційна діяльність судових органів є своєрідною сполучною ланкою між правотворчістю і правозастосуванням, оскільки офіційне нормативне тлумачення дає можливість судам, як органам державної влади, приймати ефективні рішення, що сприяють зміцненню права та формуванню правової держави. Судові органи влади шляхом нормативного тлумачення усувають прогалини у сфері правового регулювання.

Конституційний Суд України, здійснюючи нормативне тлумачення, не підміняє, змінює чи доповнює правову норму, а «добудовує» її, оскільки його призначення реалізується у зв'язку з дією тієї норми, яку він роз'яснює.

Дослідження правового регулювання діяльності Верховного Суду України щодо нормативного тлумачення, дозволило встановити, що законодавець зменшив значення висновків Верховного Суду України, передбачивши можливість судів відступити від його правової позиції з наведенням відповідних мотивів та право самого Верховного Суду України «відійти» від свого висновку. Аналіз рішень судів загальної юрисдикції довів, що раніше прийняті роз'яснення Пленуму Верховного Суду України продовжують використовуватися судами під час здійснення ними правосуддя.

Зроблено висновок, що офіційне нормативне тлумачення судових органів влади України покликане сприяти однаковому застосуванню закону, яке повинно відповідати його справжньому змісту, зміцненню законності, захисту прав та інтересів людини і громадянина, суспільства і держави.

Підрозділ 3.3 «Акти нормативного тлумачення та їх співвідношення із нормативно-правовими актами» присвячено аналізу сутності актів нормативного тлумачення та з'ясуванню їх спільних і відмінних рис з нормативно-правовими актами.

На підставі виявлення ознак та властивостей актів нормативного тлумачення, дається визначення поняття «акт нормативного тлумачення», розглянуто підстави припинення їх дії.

Окрему увагу приділено пошуку відмінностей між нормативно-правовим актом та актом нормативного тлумачення. Запропоновано їх відмежовувати за такими критеріями, як: зміст; внутрішня структура; можливість їх самостійного існування в механізмі правового регулювання; субординація; віднесення до джерел права; можливість оскарження.

Зроблено висновок, що акт нормативного тлумачення є похідним від акту нормотворчості, діє в єдності з ним, покликаний усувати недоліки юридичної практики, забезпечувати стабільність урегульованих правом суспільних відносин, єдність законності і правопорядку.

У підрозділі 3.4 «Тенденції розвитку нормативного тлумачення в Україні» визначено основні напрями удосконалення нормативного тлумачення як різновиду юридичної діяльності. Серед яких: підготовка суб'єктів нормативного тлумачення; удосконалення правового забезпечення нормативного тлумачення в Україні; ураховання при здійсненні нормативного тлумачення практики ЄСПЛ.

Запропоновано закріпити у законодавстві України положення, спрямовані на удосконалення проведення нормативного тлумачення уповноваженими органами влади.

Зокрема, включити до проекту Закону України «Про нормативно-правові акти» Розділ «Офіційне тлумачення нормативно-правових актів», в якому викласти статті, що роз'яснюють зміст нормативного тлумачення, встановлюють принципи та види нормативного тлумачення, визначають межі нормативного тлумачення та вимоги до акту нормативного тлумачення.

Наголошується, що нормативне тлумачення прав і свобод людини та громадянина має здійснюватись із врахуванням положень Конвенції та практики ЄСПЛ, а також інших загальноновизнаних міжнародних норм та принципів.

ВИСНОВКИ

За результатами дисертаційного дослідження наведені теоретичні узагальнення та нове вирішення поставленого наукового завдання щодо з'ясування теоретико-правових засад нормативного тлумачення. Серед них слід зазначити наступні:

1. Аналіз наукових досліджень проблем нормативного тлумачення свідчить, що терміну «нормативне тлумачення» у юридичній науці дореволюційного періоду не існувало, його прототипом було поняття «легальне» або «законне» тлумачення, до якого більшість учених відносили автентичне та узуальне тлумачення. Термін «нормативне тлумачення» з'явився у вітчизняній юридичній науці в радянський період.

2. Ґрунтовність теоретичного дослідження проблем нормативного тлумачення залежить від обрання наукових підходів, засобів, принципів і методів. Сучасна юридична наука використовує систему наукових методів та підходів, багатоманітність яких уможливила розкриття сутності, природи та практики реалізації нормативного тлумачення. Зокрема це: герменевтичний, статичний, динамічний, феноменологічний, синергетичний, ціннісний, діалектичний, логічний, історичний, порівняльно-правовий, функціональний, системний, соціологічний, статистичний, формально-юридичний, інструментальний. Їх застосування дозволило якомога глибше проаналізувати проблему нормативного тлумачення в умовах правової дійсності.

3. Нормативне тлумачення – це діяльність уповноважених суб'єктів, спрямована на з'ясування та роз'яснення об'єктивного змісту правових норм і видання актів нормативного тлумачення, що мають обов'язковий характер для суб'єктів, які застосовують ці норми та поширюються на усі випадки їх застосування та реалізації.

Ознаками та властивостями нормативного тлумачення є: офіційність; обов'язковість; неперсоніфікованість; його об'єктом є тексти законів та підзаконних актів, а результатом – прийняття акта нормативного тлумачення; мета нормативного тлумачення полягає у з'ясуванні та роз'ясненні змісту правових норм. Принципи нормативного тлумачення – це вихідні ідеї, засади, які скеровують діяльність суб'єкта нормативного тлумачення на утвердження прав і свобод людини та забезпечують ефективність і результативність інтерпретаційного процесу. Принципами нормативного тлумачення є: законність; рівність прав та свобод; справедливість; дотримання правових цінностей; пріоритет прав та свобод людини і громадянина; недопущення звуження змісту та обсягу прав і свобод; системна єдність та взаємозв'язок з нормами права, що регулюють подібні правові відносини.

4. Класифікувати нормативне тлумачення слід за наступними критеріями: за *характером правотлумачної компетенції* – автентичне (здійснюється в межах власної компетенції), легальне (у порядку реалізації повноважень встановлених

законодавством), делеговане (здійснюється в результаті делегування (передачі) правотлумачних повноважень на певний час з правом їх повернення), правозастосовне (здійснюється у процесі застосування норм права); за *суб'єктами здійснення* – нормативне тлумачення органів законодавчої, виконавчої, судової влади та місцевого самоврядування; за *кількістю суб'єктів* – індивідуальне (наприклад, Президент України) та колективне (Конституційний Суд України, ЄСПЛ); за *кількістю норм, що тлумачаться* – тлумачення окремої норми та комплексне тлумачення; за *способом тлумачення* – граматичне, логічне, систематичне, історико-політичне, телеологічне, еволюційне та динамічне; за *обсягом* – буквальне, розширювальне та обмежувальне.

5. Автентичне тлумачення – це роз'яснення змісту нормативно-правового акту уповноваженим суб'єктом нормотворчості, який його прийняв, має допоміжний характер і не може застосовуватись окремо від нормативно-правового акта, який тлумачиться. У Греції, Бельгії, Італії, Хорватії право автентичного тлумачення законів належить парламенту. Вітчизняний парламент позбавлений такого права. Повноваження офіційного тлумачення законів Верховною Радою України було *передано* Конституційному Суду України. Право делегування Парламентом своїх повноважень іншому органу Конституцією України не передбачено.

6. Офіційне тлумачення, що здійснюється відповідно до закону органом державної влади, який не видавав нормативно-правовий акт, що тлумачиться, а отримав право офіційного тлумачення відповідно до закону, є легальним тлумаченням. Тлумачення норм права, що здійснюється міністерствами або іншими центральними органами виконавчої влади шляхом видання наказів, інструкцій з метою ефективного правового регулювання у підвідомчих їм сферах є відомчим легальним тлумаченням. Якщо право нормативного тлумачення органу державної влади передбачене законодавством, то це вже власне повноваження цього органу, а не делеговане. Під делегованим тлумаченням пропонується розуміти з'ясування та роз'яснення змісту нормативно-правового акту, що здійснюється від імені і за дорученням органу, компетенцією якого є право здійснювати нормативне тлумачення, і полягає у передачі правотлумачних повноважень іншому суб'єкту на певний час з правом їх повернення та контролю за станом і наслідками їх виконання.

7. Поняття правозастосовне тлумачення означає тлумачення норм права судовими та адміністративними органами влади. Роз'яснення змісту норм права, що здійснюється судовими органами влади є судовим тлумаченням. Необхідно розрізняти судове казуальне тлумачення (що здійснюється у процесі розгляду конкретної справи) та судове нормативне тлумачення (що здійснюється вищими судовими органами влади у процесі аналізу та узагальнення судової практики). З'ясування сутності та структурних елементів судового тлумачення, дозволило запропонувати визначення правотлумачного процесу, під яким слід розуміти діяльність уповноважених органів судової влади, яка передбачає з'ясування, роз'яснення та доведення до інших суб'єктів змісту норм права, що об'єктивується у акті нормативного тлумачення.

8. Відповідно до законодавства України нормативне тлумачення можуть здійснювати: Конституційний Суд України, Антимонопольний комітет України, Міністерство юстиції України, Пенсійний фонд України, Центральна виборча комісія, Національне агентство України з питань державної служби, Державна регуляторна служба України, Державне агентство України з управління зоною відчуження, органи

місцевого самоврядування. Хоча право нормативного тлумачення не закріплено серед конституційних повноважень Президента України, ним було розтлумачено два укази. Останній – у 1999 р. Верховна Рада України з 1997 року не здійснює тлумачення нормативно-правових актів.

9. Нормативне тлумачення як вид юридичної діяльності судових органів влади забезпечує усунення реальних прогалин у правовому регулюванні. Інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України спрямована не на підміну чи заміну норм права, а на їх розвиток, «добудову», що пов'язано з реалізацією цих норм. Роз'яснення Верховного Суду України є цінними для судів загальної юрисдикції з огляду на їх практичне спрямування та врахування міжнародних стандартів захисту прав людини, разом з тим, суди можуть відійти від позиції Верховного Суду України з наведенням відповідних мотивів.

10. Акт нормативного тлумачення – це правовий акт-документ, який містить загальні правові положення, які роз'яснюють дійсний зміст норм права з метою встановлення їх єдиного розуміння або порядку застосування, сформульований уповноваженим органом у межах його компетенції, має обов'язкову силу для всіх, хто застосовує норми, що тлумачаться. Акт нормативного тлумачення діє в єдності з нормативно-правовим актом, є похідним відносно нього, не має самостійного значення, покликаний усувати недоліки юридичної практики, забезпечити стабільність суспільних відносин, єдність законності і правопорядку. Акти нормативного тлумачення втрачають юридичну силу в наступних випадках: видання нового акта нормативного тлумачення; скасування акта нормативного тлумачення; втрата юридичної сили нормативно-правового акта, на підставі якого був прийнятий акт нормативного тлумачення; припинення дії акта нормативного тлумачення у зв'язку із закінченням терміну дії нормативно-правового акта, що тлумачиться.

11. Розвиток та удосконалення нормативного тлумачення в Україні має відбуватись за такими напрямками: підготовка суб'єктів нормативного тлумачення; удосконалення правового забезпечення нормативного тлумачення в Україні шляхом прийняття Закону «Про нормативно-правові акти»; обов'язкове урахування при здійсненні нормативного тлумачення практики ЄСПЛ та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Костюк О. М. Методологія дослідження нормативного тлумачення / О. М. Костюк // Часопис Київського університету права : укр. наук.-теорет. часопис / Київ. ун-т права НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2013. – № 4. – С. 54-58.

2. Костюк О. М. Теоретичні засади класифікації офіційного нормативного тлумачення у юридичній науці / О. М. Костюк // Правова держава : щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Випуск 26. – К., 2015. – С. 612-617.

3. Костюк О. М. Проблематика автентичного тлумачення: сучасний стан дослідження / О. М. Костюк // Правова держава : щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Випуск 27. – К., 2016. – С. 562-569.

4. Костюк О. М. Легальне тлумачення: до визначення сутності та змісту / О. М. Костюк // Часопис Київського університету права : укр. наук.-теорет. часопис /

Київ. ун-т права НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2016. – № 2. – С. 54-58.

5. Костюк О. М. Реалізація права на нормативне тлумачення судовими органами влади України / О. М. Костюк // *Держава і право. Збірник наукових праць. Серія: Юридичні науки.* – 2016. – Випуск 74. – С. 26-38.

6. Костюк О. М. Проблема нормативного тлумачення у радянській історіографії / О. М. Костюк // *Zbiór raportów naukowych. «Naukowe prace, praktyka, opracowania, innowacje 2013 roku».* (30.12.2013 – 31.12.2013 r.). – Zakopane: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour». – S. 75-76.

7. Костюк О. М. Поняття та ознаки нормативного тлумачення / О. М. Костюк // *Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі: Зб. наук. ст. за матеріалами II Міжнар. наук.-практ. конф., 10 квіт. 2014 р.* – Житомир: ЖНАЕУ, 2014. – С. 58-60.

8. Костюк О. М. Проблематика нормативного тлумачення у дореволюційний період / О. М. Костюк // *Наукові і методологічні традиції в Національному авіаційному університеті: [Матеріали круглого столу, м. Київ, Національний авіаційний університет, 17 грудня 2013 р.]*. – Київ, 2014. – С. 51-53.

9. Костюк О. М. Проблеми співвідношення конкретизації та нормативного тлумачення / О. М. Костюк // *Правова доктрина та юридична практика: досвід і перспективи розвитку: Матеріали постійно діючого науково-теоретичного семінару (25 березня 2014 р.): Випуск 3. / Редкол.: О. І. Осауленко (голова), Ю. М. Бондар (відп. ред.), М. Г. Братасюк, С. Д. Гусарєв, А. М. Завальний, Н. І. Мозоль, О. Г. Мурашин, А. Ю. Олійник, О. В. Чернецька, Б. Ф. Чміль.* – К.: НАВС, 2014. – С. 57-59.

10. Костюк О. М. Способи нормативного тлумачення / О. М. Костюк // *Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі: Зб. наук. ст. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 14 травня 2015 р.) / Мін-во освіти і науки України; Жит. нац. агроекологічний ун-т.* – Ж.: Вид. Євенок О. О., 2015. – С. 58-61.

11. Костюк О. Принципи нормативного тлумачення // *Юридичні факти в системі правового регулювання: Зб. наук. праць. Матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лист. 2015 р.) / за заг. ред. Н. М. Пархоменко, М. М. Шумила, І. О. Ізарової.* – К.: ВД «Дакор», 2015. – С. 288-291.

12. Костюк О. М. Автентичне тлумачення: зарубіжний досвід / О. М. Костюк // *Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі: Зб. наук. ст. за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 19 травня 2016р.) / Мін-во освіти і науки України; Жит. нац. агроекологічний ун-т.* – Житомир: ЖНАЕУ, 2016. – С. 53-55.

13. Костюк О. Н. Субъекты аутентичного толкования / О. Н. Костюк // *Материалы Международной заочной научной конференции «Актуальные вопросы современной юридической науки: теория, практика, методика» (20 мая 2016 г. Могилев, Могилевский институт МВД Республики Беларусь).* – С. 139-141.

АНОТАЦІЇ

Костюк О.М. Теоретико-правові засади нормативного тлумачення. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових

учень. – Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького, Івано-Франківськ, 2017.

Дисертація є комплексним дослідженням теорії розуміння та практики реалізації нормативного тлумачення, у ході якого висвітлено історіографію та методологію дослідження, поняття та сутність нормативного тлумачення, його ознаки та властивості. Запропоновано авторське визначення поняття «принципи нормативного тлумачення».

Удосконалено класифікацію нормативного тлумачення за характером правотлумачної компетенції. Проаналізовано автентичне, легальне та правозастосовне нормативне тлумачення.

Проаналізовано нормативне тлумачення у діяльності органів державної влади в Україні. Розглянуто співвідношення нормативно-правового акту та акту нормативного тлумачення. Особливу увагу приділено пошуку шляхів удосконалення нормативного тлумачення в Україні. Зроблено висновок про необхідність прийняття Закону «Про нормативно-правові акти», до якого слід включити розділ, присвячений офіційному тлумаченню, в якому визначити дефініцію нормативного тлумачення, його види, суб'єктів, принципи.

Ключові слова: нормативне тлумачення, автентичне тлумачення, легальне тлумачення, судове нормативне тлумачення, принципи нормативного тлумачення, суб'єкти нормативного тлумачення, акт нормативного тлумачення.

Костюк О.Н. Теоретико-правовые основы нормативного толкования. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Ивано-Франковский университет права имени Короля Даниила Галицкого, Ивано-Франковск, 2017.

Диссертация является комплексным исследованием теории понимания и практики реализации нормативного толкования, в котором рассматриваются историография и методология исследования, понятие и сущность нормативного толкования, его признаки и свойства. Предложено авторское определение понятия «принципы нормативного толкования».

Усовершенствована классификация нормативного толкования по характеру правотолковательной компетенции субъектов. Проанализированы виды нормативного толкования: аутентическое, легальное и правоприменительное.

Проанализировано нормативное толкование в деятельности органов государственной власти Украины. Рассмотрено соотношение нормативно-правового акта и акта нормативного толкования. Особое внимание уделено поиску путей усовершенствования нормативного толкования в Украине. Сделан вывод о необходимости принятия Закона «О нормативно-правовых актах», в котором следует предусмотреть раздел, посвященный официальному толкованию, в том числе: определить дефиницию нормативного толкования, виды, субъекты, принципы.

Ключевые слова: нормативное толкование, аутентичное толкование, легальное толкование, судебное нормативное толкование, принципы нормативного толкования, субъекты нормативного толкования, акт нормативного толкования.

Kostyuk O.M. Theoretically legal basis of normative interpretation. – On rights of a manuscript.

Candidate's thesis on legal sciences according to 12.00.01 speciality – theory and history of the state and law; history of political and law studies. – Ivano-Frankivsk University of Law named after King Danylo Halytskyi, Ivano-Frankivsk, 2017.

The dissertation is complex research of the theory understanding and practice of implementation of normative interpretation, in which the problems of historiography and methodology of the study, the concept and nature of normative interpretation, its characteristics and properties are investigated. Characteristics and properties of normative interpretation are: officialization; compulsory; depersonification; its object are texts of laws and by-laws, and the result – the adoption of act normative interpretation; goal of normative interpretation is to clarify and explain the content of legal rules.

Author's definitions of concepts «normative interpretation», «principles of normative interpretation» are offered. Normative interpretation should be understood as an activity authorized entities, aimed at clarifying and explaining the objective content of legal rules, what is binding for entities that enforcement these legal rules and extending to all cases their application and effectuation.

Principles of normative interpretation - is rising ideas, foundations what govern the activity of the entity of normative interpretation for strengthening of human rights and liberties and ensure efficiency and effectiveness of interpretative process.

It is improved classification of normative interpretation for the nature law-interpretation competence. The authentic, legal and enforcement normative interpretation are analyzed. The impossibility of identification of "legal" and "delegated" interpretation in view of their nature and essence is proved. The essence of precedent normative interpretation and composition of law-interpretation process are clarified. It is necessary to distinguish between the casual judicial interpretation (what executed out during consideration of the individual case) and normative judicial interpretation (which executed of highest judicial authorities in the process of analysis and summing up of judicial opinion). The law-interpretation process should be defined as an activity of the authorized judiciary, which provides clarification, explanation and reports to others subjects of the content of law rules what objectified in the act of normative interpretation.

The normative interpretation of the legislative, executive and judicial authority in Ukraine is examined. Subjects of normative interpretation in Ukraine are: the Constitutional Court of Ukraine, the President of Ukraine, the Government of Ukraine, the Anti-monopoly Committee of Ukraine, the Ministry of Justice of Ukraine, the Pension Fund of Ukraine, the Central Election Commission of Ukraine, the National Agency of Ukraine on Civil Service, State Regulatory Service of Ukraine, State Agency of Ukraine on exclusion zone management, institutions of local governing.

The relationship of the legislative act and the act of normative interpretation is considered. Special attention is paid to finding ways to improve the normative interpretation in Ukraine.

Development and improvement of normative interpretation in Ukraine should go on by such directions: preparation entities of normative interpretation; improvement of legal security of normative interpretation; mandatory consideration when exercising the normative interpretation of practice of the European Court of Human Rights.

It is concluded about the need for the adoption of the Law "On normative legal acts", which should include a part of the official interpretation, which determine the definition of normative interpretation, its species of normative interpretation, to formulate its principles.

Keywords: the normative interpretation, the authentic interpretation, the legal interpretation, the judicial normative interpretation, principles of normative interpretation, entities of normative interpretation, an act of normative interpretation.